

Augustinus voor mensen van nu

Tekst: Grace Swart

Zaterdag 2 oktober vond in de sfeervolle kapel van de Aloysiuskerk voor de derde keer een bijeenkomst plaats van Pro Deo.

Het thema van deze bijeenkomst “Wij zijn de tijden” was in zekere zin een vervolg op het onderwerp van de vorige Pro Deo bijeenkomst “Augustinus als tijdgenoot”, want er werd dieper in gegaan op de achtergrond van wat Augustinus in Sermo 80 zegt: “Het zijn slechte tijden, het zijn moeilijke tijden... Laten we goed leven, dan worden de tijden vanzelf goed. Wij zijn de tijden: zoals wij zijn, zo zijn de tijden”.

Als spreker was uitgenodigd Hans Alderliesten (1987), auteur van het boek “Augustinus voor mensen van nu : Wij zijn de tijden” (Utrecht 2019). Het bleek een goede keus, want Alderliesten ontpopte zich als een begenadigd en inspirerend spreker die op een heel toegankelijke wijze duidelijk wist te maken, waarom Augustinus, die toch bijna 16 eeuwen geleden leefde, ons nog steeds aanspreekt en zijn ideeën nog steeds actueel zijn. Dit was ook te merken uit de reacties van de toehoorders die door hun vragen tijdens de lezing lieten blijken zich betrokken te voelen bij wat ze hoorden.

Alderliesten begon zijn lezing met te wijzen op overeenkomsten in de tijdsomstandigheden van onze tijd en die van Augustinus, de vierde eeuw na Christus: Alles was anders, maar toch hetzelfde. Ook toen waren het onzekere tijden: het Romeinse Rijk stond op instorten ten gevolge van oorlogsdreiging aan de grenzen, binnenlandse onrust veroorzaakt door o.m. epidemieën, hongersnood t.g.v. mislukte oogsten, spanningen tussen de verschillende bevolkingsgroepen en religieuze groeperingen in de multiculturele samenleving van het Romeinse Rijk en een centralistische overheid die onbetrouwbaar bleek en niet in staat was deze problemen op adequate wijze het hoofd te bieden. Niets nieuws onder de zon, zou je kunnen zeggen.

Deze kommervolle tijden werden vervolgens prachtig verklankt in het *Introitus*: *Circumdede runt me gemitus mortis ... De pijn van de dood omringde mij ...* gezongen door Arnoud Heerings en Caspar Becx.

De spreker vervolgde zijn verhaal met een korte schets van het leven van Augustinus. Belangrijkste bron hiervoor is Augustinus zelf. In 397 publiceert hij zijn *Confessiones* (Belijdenissen). Hierin beschrijft Augustinus in de ik-vorm zijn zoektocht naar antwoorden op de vraag wie hij zelf is, wie God is, wie de anderen voor hem zijn. Uiteindelijk vindt hij alle antwoorden bij God. Het boek is geschreven in de vorm van één lang gebed tot God waarin Augustinus Hem zijn zonden belijdt en God looft om Zijn weldaden en grootheid. (NB. confessio heeft in het christelijk Latijn twee betekenissen: 1. belijdenis. 2. lofprijzing)

Het is een openhartig verhaal over zijn tekortkomingen, zijn diepste gedachten, en hij is zeer kritisch over zijn gedrag. Hier moet diepgaande zelfreflectie aan vooraf zijn gegaan.

Van de onderwerpen uit de *Confessiones* die deze middag aan de orde zijn geweest, wil ik mij beperken tot wat er gezegd is over het kwaad. Als voorbeeld van een zonde die hij in zijn jeugd heeft begaan vertelt Augustinus dat hij samen met “slechte” vrienden peren uit een boomgaard stal, niet om deze op te eten, want het waren geen lekkere peren en ook stal hij de peren niet omdat zijn vrienden hem ertoe overhaalden, maar hij pleegde de diefstal alleen

maar omdat hij genoeg vond in het doen van iets wat niet mocht: de zonde bestond uit de wil om het kwade te doen.

God schiep de mens met een vrije wil. Door te kiezen voor de zonde laten we het kwaad toe in ons leven. Augustinus onderscheidt kwaad dat wij doen (zonde) en kwaad dat wij lijden (straf). Als de mens kwaad lijdt, is dat de straf voor het kwaad dat hij gedaan heeft, was lange tijd de opvatting. Zo werd het ongeluk dat Job overkwam - hij verloor al het goede dat hij bezat, zowel materiele zaken als zijn kinderen, vrouw en gezondheid - door zijn vrienden gezien als straf voor een door hem begane zonde.

Met het zingen van het Offertorium *Vir erat in terra nomine Job...* werd hier door eerdergenoemde cantores aan herinnerd.

Hoe leven wij als goede mensen? Een goed mens kan je alleen maar zijn in relatie tot je naaste. God heeft ons allemaal geschapen naar zijn gelijkenis en wij zijn allen aan elkaar gelijk. Behandel je naaste daarom zoals je zelf door hem behandeld wil worden. En heel concreet en van toepassing op onze tijd zegt Augustinus (Sermo 81.9): "Ik wil u vragen, smeken en aansporen om zachtmoedig te zijn, om medelijden te hebben met degenen die lijden, om klaar te staan voor de zwakken. Laat uw gastvrijheid in deze tijd van vele vluchtelingen, behoeftigen en noodlijdenden overvloedig zijn en uw goede werken ook".

Ter afsluiting van deze middag verraste Caspar Becx ons opnieuw met een door hem gemaakt lied, geïnspireerd door een passage uit de Confessiones. Ditmaal koos hij voor de perendiefstal. Het laatste couplet verwoordt het einde van Augustinus' zoektocht:

*Bij u is er rust, leven zonder verwarring.
Wie bij u binnen gaat, gaat binnen in de vreugde van zijn Heer
Hij heeft niets meer te vrezen, hij heeft het daar goed
Bij zijn hoogste goed.*